

RAADSINFORMATIEBRIEF

Onderwerp:	Aanpassing Transitieprogramma landelijk gebied Deurne 'Ruimte voor kansen'
Registratienummer:	00622189
Datum:	24 oktober 2017
Portefeuillehouder:	M.H. Biemans
Steller:	W. de Ridder
Nummer:	RIB-MB-1739

Geachte heer, mevrouw,

Op 12 september 2017 heeft de commissie Ruimte en Economie opiniërend gesproken over het Transitieprogramma landelijk gebied Deurne 'Ruimte voor kansen'. Een aantal dilemma's passeerden de revue, wat onderstreepte hoe complex de materie is, maar ook hoe belangrijk het is om met het programma snel aan de slag te gaan. Dit signaal heeft de commissie ook zo gegeven en dat heb ik met plezier ter harte genomen.

Vanuit de commissie kwam een aantal verschillen in opvatting naar voren met betrekking tot de tekst van het transitieprogramma. Omdat ik wil dat dit programma breed gedragen is, is de tekst van het programma hierop aangepast. De strekking van het werkdocument blijft hetzelfde, de accenten zijn hier en daar anders gelegd. In bijlage vindt u het aangepaste document.

Dit zijn de belangrijkste wijzigingen:

1. 1.2, blz.4; 'Deurne is een agrarische gemeente' is gewijzigd in 'Deurne heeft een agrarisch karakter',
2. 3.1, blz 11: de volgorde van de projectvoorstellen is veranderd, waardoor de ambitie om duurzame ontwikkelingen te stimuleren een zwaarder accent krijgt,
3. 3.1, blz 11, punt 3: Bij kennisdeling zijn de kennisinstituten en ondernemers 'nieuwe stijl' vermeld.

Een ander signaal dat is afgegeven is het verzoek om aandacht voor de betrokkenheid van raads- en commissieleden bij dit proces. Ik deel de mening van de commissie dat deze betrokkenheid cruciaal is voor de voortgang van processen en het welslagen van projecten binnen het transitiekader. Ik kom met een voorstel dat hierop gericht is bij u terug.

Graag vraag ik nog uw aandacht voor het volgende:

De provinciale subsidieregeling SUN – die ook vermeld staat in het transitieprogramma - wordt per 1 januari 2018 beëindigd. De knelpunten in het buitengebied zijn echter nog niet opgelost. Daarom blijft het gereserveerde budget van € 225.000, dat bedoeld was als co-financiering op de provinciale SUN-regeling gereserveerd staan voor de aanpak van knelpunten in Deurne gerelateerd aan veehouderij. Zodra sprake is van een nieuwe casus zullen wij in overleg gaan met de provincie om te komen tot een mogelijke andere gezamenlijke financieringsconstructie.

Wethouder
M.H. Biemans

TRANSITIEPROGRAMMA BUITENGEBIED DEURNE 'RUIIMTE VOOR KANSEN'

(die maken we samen in Deurne!)

Een **transitie** is een structurele verandering die het resultaat is van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu.

Foto: Deurnsche Peel, RHCE

Transitieprogramma buitengebied Deurne 'Ruimte voor kansen'
Deurne, juli 2017
Bestuurlijk opdrachtgever: Marinus Biemans
Steller: Wendela de Ridder

HOOFDSTUK 1 ONDERLEGGER

1.1 Hier komen we vandaan

Het buitengebied van Deurne gaat de komende decennia sterk veranderen. Allerlei grote ontwikkelingen maken, dat het buitengebied zoals het na de oorlog zich heeft ontwikkeld er anders uit gaat zien en anders gebruikt gaat worden: het buitengebied is in transitie.

Grote veranderingen in het buitengebied zijn niet nieuw. Na de middeleeuwen begonnen steden zich echt te ontwikkelen tot bestuurlijke, commerciële en religieuze centra. De ligging aan (water-)wegen was bepalend voor de ontwikkeling van een stad. In de stad zelf floreerde de nijverheid en later de industrie. Het landelijk gebied er omheen zorgde voor het voedsel, maar ook daar zat nijverheid.

In zuidoost-Brabant liep dat niet zo'n vaart. Tot aan de 19^e eeuw had zuidoost-Brabant niet echt een stad met veel aanzien. Het ommeland had weinig te bieden. De zandgronden waren niet gunstig voor akkerbouw en er waren maar weinig handelsroutes. In de Peel was armoede troef¹.

Dit veranderde in de 19^e eeuw. De vraag naar dierlijke producten als vlees en melk steeg. De landbouw begon in de Peel op gang te komen, want dieren houden: dat kon ook op zandgrond! Het voedsel voor de dieren kon op het land geteeld worden dankzij de komst van stadsmest en later kunstmest. Na verwijdering van de laag hoogveen konden ook de veengronden geschikt gemaakt worden voor landbouw.

In de 19^e eeuw komt daardoor de grootschalige verkaveling in ons gebied op gang. Naast de kleinschalige verkaveling die er al was, worden grote gebieden ontgonnen voor de landbouw. Door de industriële revolutie kwamen er meer mogelijkheden om snel grote gebieden te ontginnen en te gebruiken voor akkerbouw en veeteelt. In deze periode wordt de productie van voedsel voor eigen, lokaal en regionaal verbruik losgelaten.

Ook de ontginning van het hoogveen bracht een onomkeerbare verandering in het beeld en gebruik van het

¹ Zie ook 'Boeren in Peel en Kempen omstreeks 1800', dr. Ir. Frans Aarts

landschap. De natuur moest wijken voor economische ontwikkeling. Turf ging naar de steden, mest kwam retour. Wegen, waterwegen en een spoorverbinding werden aangelegd en grote hoeves werden het gezicht van de ontginning nabij de Peel.

In oorlogstijd kon de Peel weinig weerstand bieden: de Peelraamstelling viel al op dag 1. De Peel was makkelijker toegankelijk geworden dankzij de ontginningen en de inzet van vliegtuigen maakte, dat de Peel niet een onoverkomelijke barrière was voor de Duitse troepen. De oorlog bracht op grote schaal honger in ons land. Dat zou ons niet meer overkomen.

Daarom werd de landbouw na de Tweede Wereldoorlog de ruggengraat van de samenleving. Alle maatregelen die werden ingevoerd hadden als doel om de voedselproductie snel weer op gang te brengen. Niet alleen de bevolking in Nederland groeide echter, ook in de rest van de wereld kwamen steeds meer monden om te voeden.

Dankzij de stabiliteit in Noordwest-Europa, de verdere industrialisatie en de financiële ondersteuning van de agrarische sector door de overheid werd deze sector ook een belangrijke economische pijler in de internationale handel. 'Alles kwam beschikbaar voor iedereen'.

In de jaren 70 worden de eerste haarscheuren in het systeem goed zichtbaar. Welvaartsziektes, milieuvervuiling, het besef dat de aarde uitgeput raakt en we in Nederland op een wel heel intensief gebruikt stukje aarde zitten maken, dat de voedselproductie en het nuttigen ervan ter discussie komt. De economische belangen zijn echter groot. De export is aanzienlijk en vele tienduizenden mensen in Nederland verdienen hun brood met de productie en verwerking van voedsel.

Bovendien is voedsel lang niet alleen maar voeding: het is een genotsmiddel. We eten niet langer wat we nodig hebben, maar waar we trek in hebben. Het moet gevarieerd, verrassend, gezellig en lekker zijn. We eten niet meer tot de honger weg is, maar tot we vol zitten. Dat gevoel is echter alweer snel verdwenen, door de bewerking van voedsel en de toevoeging van allerlei stoffen.

1.2 Hier staan we nu

Het systeem dat een eeuw geleden door onszelf is gecreëerd, blijkt op lange termijn niet volhoudbaar in de huidige vorm. De leefomgeving voor de mens staat onder druk, de boer staat onder druk en de natuur staat onder druk, ook in Deurne. Voedselproductie brengt overlast met zich mee, schade, risico's en afval. Het systeem dat ook met name hier in de Peel voor welvaart heeft gezorgd, breekt ook hier het hardst op.

De grootschaligheid die nodig is voor veel varkensboeren om te kunnen blijven bestaan levert in verschillende gebieden in Deurne problemen op. De vermenging van woon- en vrijetijdsfuncties met agrarische bedrijven zorgt voor (een toenemende beleving van) overlast en (zorgen om) risico's voor de gezondheid. Er zijn echter geen juridische handvatten om deze problemen op te lossen. Omwonenden zijn bezorgd, maar ook boos en gefrustreerd dat de overheid niet ingrijpt en de boer zijn of haar gang laat gaan. Inwoners organiseren zich in actiegroepen en zetten met hun principiële standpunten de discussie op scherp.

De boer is evengoed bezorgd, boos en gefrustreerd. De afgelopen jaren is er veel geïnvesteerd in technieken en er zijn financiële risico's aangegaan om het voor de omwonenden beter te maken. De overheid legt steeds meer en strengere regels op, waardoor de boer nog meer moet investeren in nieuwe systemen en technieken, gericht op emissiereductie. In een bulkmarkt, waarin alleen de prijs de bepalende factor is, kan de boer de emissiereducerende maatregelen niet anders realiseren dan door meer dieren te houden. Alleen zo kunnen de investeringen worden terugverdiend.

Alle betrokken mensen en partijen in en om de agrarische sector zijn verstrikt geraakt in een web van (tegengestelde) belangen. De Deurnese Dr. Ir. Frans Aarts geeft op zijn website 'peelenkempen.nl' een goede inkijk in de complexiteit van de situatie.

Het is een gegeven, dat een hele sector met grote exportkracht niet zomaar kan stoppen of rigoureuus kan inkrimpen in korte tijd. Daarvan is de impact op de economie

van Deurne en de regio te groot. Daarnaast speelt ook het maatschappelijke effect een rol: daar waar de veehouderij is geconcentreerd kunnen niet gelijktijdig zoveel mensen op straat komen te staan. Alleen al met de veehouderij in Deurne verdienen veel mensen direct en indirect er hun boterham mee.

Deurne heeft een agrarisch karakter en dat zal de komende jaren ook zo blijven. Deurne beschikt over veel kennis, ervaring en vaardigheden om voedsel te produceren. Als dit menselijk kapitaal verdwijnt, verdwijnt ook een stuk economische waarde en identiteit van Deurne.

Er is al veel inspanning geleverd en er zijn nog meer veranderingen in gang gezet om de belasting van de leefomgeving door veehouderij te verminderen.

Toch is er nog veel meer nodig om de productie van dierlijke eiwitten in Deurne weer maatschappelijk geaccepteerd te krijgen en ervoor te zorgen dat er weer een gezond economisch profiel ontstaat voor de sector – en in bredere zin – voor het landelijk gebied. Dat kan alleen als er niet alleen wordt gefocust op de agrarische sector zelf, maar juist ook op de bredere context en op alternatieven, die nieuwe perspectieven voor boeren en niet-boeren met zich mee brengen.

1.3 Hier staan we voor

Er moet iets veranderen en daar zijn we al mee bezig. De verandering ligt echter buiten het bereik van alle partijen afzonderlijk, maar binnen een bereik van alle betrokkenen samen. Het verleden heeft geleerd, dat de handen ineenslaan meer effect oplevert, dan het gevecht aangaan. Voorliggend transitieprogramma is samengesteld op basis van de gedachte van het samen doen.

In tijden van nood blijkt de Peel veerkrachtig en inventief en blijkt men elkaar wel te kunnen vinden. Van die kracht gaat het transitieprogramma uit.

Het samenwerken is niet alleen nodig om een uitweg te zoeken voor de opgaven rondom de veehouderij. Alleen de sectorale omslag waar de veehouderij voor staat, maakt namelijk nog niet dat het landelijk gebied in transitie is en gaat ook niet alleen de oplossing bieden. Er zijn ook andere grootschalige ontwikkelingen, die maken dat het landelijk gebied verandert. Ontwikkelingen waar we rekening mee moeten houden, maar waar we ook gebruik van kunnen maken.

Denk hierbij aan de klimaatopgaven voor energie. Willen we de klimaatdoelstellingen voor 2050 kunnen behalen, dan moet er nog veel gebeuren. De inzet van milieuvriendelijke energiebronnen vraagt veel fysieke ruimte. In Deurne is er weliswaar kwantitatief voldoende ruimte, maar de vraag is, waar alle energieopwekkers een plaats kunnen krijgen, zonder dat dit ten koste gaat van andere functies. Daarnaast vraagt ook klimaatadaptatie ruimte en een andere manier van gebruik en inrichting van het buitengebied.

Deze klimaatopgaven spelen niet alleen op lokaal niveau een rol. In Deurne is er in ieder geval nog ruimte. Die is er in het stedelijk gebied niet. De steden zijn op zoek naar ruimte om te kunnen voorzien in hun toekomstige behoefte aan duurzame energie.

Het stedelijk gebied – en dan met name Eindhoven – groeit. Om te kunnen blijven groeien is een ommeland met aanvullende functies noodzakelijk: ruimte voor duurzame

energieopwekking, maar ook voor recreatie, ontspanning en wonen in het groen, met veel ruimte. De kwaliteit van het landschap wordt dus belangrijker dan ooit.

Daarnaast verandert de woon-werkbalans van mensen. Behoeftes met betrekking tot de werkomgeving en de leefomgeving veranderen. Niet langer de plaats waar je woont of werkt is bepalend, maar de mate waarin die plaats bereikbaar is, zowel fysiek als digitaal. Ook het voorzieningenniveau en de leefkwaliteit blijven uiteraard belangrijk.

Bovendien is er ruimte nodig om nieuwe ontwikkelingen en bedrijvigheid op te starten, om te experimenteren. Hoewel de ruimte er schaars is en de prijs per m² hoog, maken steden zoveel mogelijk ruimte voor vernieuwing en experimenten. Sommige startups en experimenten passen bij uitstek in de hoogtechnologische omgeving van de stad, sommige vragen juist de vrije ruimte die het buitengebied kan bieden.

Het stedelijk gebied is dus voor haar ontwikkeling afhankelijk van het landelijk gebied. Andersom is echter precies hetzelfde het geval. Een leefbaar landelijk gebied heeft economische dragers nodig. Om mee te kunnen liften op de economische groei van het stedelijk gebied is het belangrijk om te kijken hoe Deurne van haar complementariteit een economisch verdienmodel kan maken.

Het stedelijk gebied heeft dus behoefte aan ruimte en landschappelijke kwaliteit, het landelijk gebied aan economische dynamiek en behoud van voldoende voorzieningen ten behoeve van de leefbaarheid. Die wederzijdse afhankelijkheid vraagt om samenwerking met zowel de andere landelijke gemeentes als de stedelijke gemeentes.

1.4 Zo pakken we het aan

Er zijn dus drie grote bewegingen, die maken dat het landelijk gebied in transitie is:

- De transitie van de agrarische sector
- De klimaat- en energietransitie
- De ontwikkeling van de metropoolregio (mainport)

Deze transities zijn met elkaar verstrengeld. In allerlei documenten worden de dwarsverbanden zichtbaar. We willen die dwarsverbanden ook graag in de praktijk optimaal benutten en loskomen van de verkokering van vakgebieden, sectoren, homogene groepen burgers of ondernemers. Juist samen, met de uitnodiging naar 'vreemde eenden in de bijt' en onwaarschijnlijke cross-overs, daar zit de vernieuwing.

Dat alles met elkaar samenhangt is te zien in de schematische weergave van het Transitieprogramma. Het zijn echter zulke complexe maatschappelijke en economische bewegingen, dat deze zich niet gemakkelijk laten vangen in één document.

Recent stemde de raad in met het koersdocument 'Route naar een energieneutraal Deurne in 2050', waarin de energietransitie en klimaatopgaven zijn geduid en in concrete acties zijn uitgewerkt.

De ontwikkeling van de metropoolregio en de samenwerking tussen en met andere gemeentes in de regio komen terug in de Toekomstvisie veerkrachtig bestuur. Daarom richt dit document zich in eerste instantie primair op de transitie van het landelijk gebied vanuit het perspectief van de transitie van de agrarische sector. Hierbij worden echter uitdrukkelijk de andere ontwikkelingen die relevant zijn voor Deurne en het buitengebied betrokken.

HOOFDSTUK 2 UITGANGSPUNTEN

ontwikkelingen plaats die in dit document (nog) niet genoemd worden, maar wel bijdragen aan deze doelen.

2.1 Dit is wat we willen!

Er is dus nogal wat gebeurd in Deurne, er zijn nogal wat opgaven en er staat veel te gebeuren om ons heen. Ontwikkelingen, die we niet kunnen beïnvloeden. We kunnen echter wel onze rol bepalen en onderzoeken voor welke processen we de regie moeten, willen en kunnen pakken. Startpunt is, wat we in en met Deurne willen bereiken. In de bespreeknotitie "Visie platteland Deurne" uit 2013 is een aantal randvoorwaarden geformuleerd:

- Alle burgers centraal – volksgezondheid staat op nummer 1 (volksgezondheid);
- Verbinding boer – burger (sociale cohesie);
- Overheid niet op de stoel van de ondernemer, wel innovatie faciliteren en ondersteunen (ondernemerschap);
- Schoner buitengebied, overlast beperken (fraai landschap).

Deze vormen de basis voor de doelen die we met en in het buitengebied willen bereiken. Dit is wat we willen met ons buitengebied:

1. Een **aantrekkelijk landschap en robuuste natuur** als randvoorwaarde voor mooi en ontspannen wonen en recreëren;
2. Een **duurzaam en gezond** buitengebied voor mens en natuur, dat bijdraagt aan het sluiten van ecosystemen;
3. Beter **samen leven**: inclusieve sociale structuren, waarin saamhorigheid, gedeelde trots en verantwoordelijkheid met en voor elkaar centraal staan.
4. Ruimte voor **duurzaam ondernemen, innoveren en experimenteren**.

Deze doelen vormen de kern het Transitieprogramma. Voor de transitie van het landelijk gebied vanuit het perspectief van de landbouw zijn vier programmalijnen opgezet, die inzetten op oplossen van problemen en stimuleren van nieuwe initiatieven vanuit bovenstaande doelen. Daarnaast vinden nog tal van

2.2 Hier kunnen we iets mee!

Voordat we aan de slag gaan is het belangrijk om te kijken waar we goed in zijn en wat we al hebben. Dat is het gereedschap waar we mee aan de slag kunnen.

Het lijkt nu een opeenhoping van onoverkomelijke problemen tegenover een aantal ambitieuze doelen. Deurne en haar inwoners hebben zich in het verleden echter meermaals bewezen als veerkrachtig en inventief. Bij problemen komt in Deurne de saamhorigheid, het probleemoplossend vermogen en de 'niet zeuren maar aanpakken'-mentaliteit bovendien.

We vertrouwen erop, dat als we de handschoen samen oppakken, dat ook deze keer die kracht naar boven komt. Mentaliteit is dus een belangrijke, evenals de wil om het samen te willen aanpakken.

Hier zijn we goed in

Wat minimaal even belangrijk is, is wat we in Deurne goed kunnen. We zijn goed in veehouderij - de productie van dierlijke eiwitten (vlees, melkproducten, eieren, etc.), in zorg en het maken van industriële producten.

We kunnen dus van niets iets maken, zorgen voor eten en voor elkaar en creatief omgaan met wat er voor handen is. Daar mogen we best trots op zijn! Dit gaan we gebruiken als speerpunten om het buitengebied toekomstbestendig en duurzaam te maken.

Potentieel

Daarnaast heeft Deurne een aantal onderleggers, die we hierbij goed kunnen gebruiken:

- Een uniek natuurgebied voor Noordwest-Europa: De Deurnsche Peel. Zelfstandig niet groot, maar samen met de Mariapeel en Grote Peel een prachtige robuuste natuuras in ontwikkeling.
- Gebieden met volop kansen voor natuurbeleving
- Mogelijkheden om vrijgekomen en vrijkomende ruimte voor nieuwe ontwikkelingen te benutten
- Een goede intercityverbinding per spoor.
- Een snelweg die de verbindingssas vormt tussen Mainport Rotterdam en het Roergebied en een

verbinding is naar de High Tech Campus en ASML richting het westen en Greenport richting het oosten.

- Verbindingswegen naar Helmond – Eindhoven en Veghel (Agro-As) e.o.
- Noord-Zuid landschapsassen (Ruimtelijke Agenda De Peel).

Ook de samenwerking in de Peel biedt kansen. Hoe dit vormgegeven kan worden, staat omschreven in het visiedocument 'De Peel maakt het in Brainport', opgesteld in samenwerking met een coalitie van doeners uit de Peel en de Regionale Economische Agenda.

Nieuwe kansen

Als we kijken naar mogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van bedrijvigheid, dan biedt de energietransitie veel uitdagingen, maar volop mogelijkheden. Het stedelijk gebied beschikt over onvoldoende mogelijkheden en ruimte om te kunnen voorzien in de eigen toekomstige behoefte aan duurzame energie. Het is een groeimarkt, die nog aan het begin van de levenscyclus is.

Daarnaast biedt de enorme groei van vraag naar eiwitten mogelijkheden. Daar zijn we in Deurne goed in, nu nog in de productie van vlees en zuivel. Met het oog op de steeds scherpere milieuwetgeving en sterke concurrentie zal de focus moeten verschuiven naar andere, meer duurzame en meer renderende vormen van eiwitproductie. Denk hierbij aan de productie van andere dierlijke eiwitten zoals insecten en wormen maar ook aan de productie van plantaardige eiwitten. Bij een vernieuwde agrarische sector hoort ook het verwaarden van reststromen als verbindende schakel in de circulaire economie.

In het Economisch Actieplan Deurne zijn deze krachten en kansen vertaald in speerpunten:

- Agro & food
- Maakindustrie
- Vrijtijdseconomie
- Zorg
- Energie

Ook voor het buitengebied gebruiken we deze speerpunten, met het accent op Agro & food, vrijetijdseconomie en energie .

2.3 Hier zetten we op in

Er gebeurt al ontzettend veel in Deurne, waarmee we de beweging naar een beter buitengebied in gang hebben gezet. Leges zijn verlaagd, meer omschakelmogelijkheden met 'Ruimte voor dynamiek', natuurontwikkeling, nieuwe recreatieve voorzieningen, Deurne doet 't, noem maar op. Voor het buitengebied willen we echter gericht nog een aantal lijnen uitzetten, waarmee we grote slagen willen maken.

Om de kansen die er liggen goed te benutten met de kwaliteiten die we binnen de gemeente- en regiogrenzen hebben zetten we een aantal sporen uit.

Wat we ook willen, het is belangrijk dat er draagvlak voor is, in het buitengebied zelf tussen de bewoners en gebruikers ervan en in de woongebieden voor de ontwikkeling die er gaan plaats vinden. Saamhorigheid, samenwerken, acceptatie en gedeelde trots zijn een goede voedingsbodem voor nieuwe ontwikkelingen. Hier ligt ook een belangrijke taak voor de gemeente om mensen te verbinden, betrekken, informeren en stimuleren om samen te werken waar mogelijk. Dit wordt vertaald in de programmalijn **'Herstel sociale draagkracht'**

en vormt de ruggengraat van het transitieprogramma. Willen we de sociale draagkracht van gebieden en buurtschappen herstellen, dan zullen we eerst moeten zorgen dat problemen worden aangepakt. Daar waar mogelijk zetten we (al) in op het voorkomen van knelpunten met de programmalijn **'Oplossen en voorkomen knelpunten'**.

Om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken is er nieuwe ruimte nodig en een hogere kwaliteit van de ruimte. De meest bepalende ruimtelijke factor in het buitengebied is de agrarische bebouwing. Door in te zetten op sloop van een groot deel van de vrijgekomen en vrijkomende stallen, komt ruimte vrij voor nieuwe initiatieven en kwaliteitsverbetering van het landschap. Dit doen we met de programmalijn **'Aanpak leegstand agrarische bebouwing'**.

Daar waar mogelijkheden en (nieuwe) ruimte is voor ontwikkelingen, willen we ook stimuleren dat deze er komen. We willen samen met de agrarische sector, het lokale bedrijfsleven, het Innovatiehuis en andere partners ondernemers nieuwe perspectieven kunnen bieden, zowel in de agrarische sector als daarbuiten. Dit krijgt nadere uitwerking in de **programmalijn 'Creëren nieuwe perspectieven'**.

VERGRIJZING

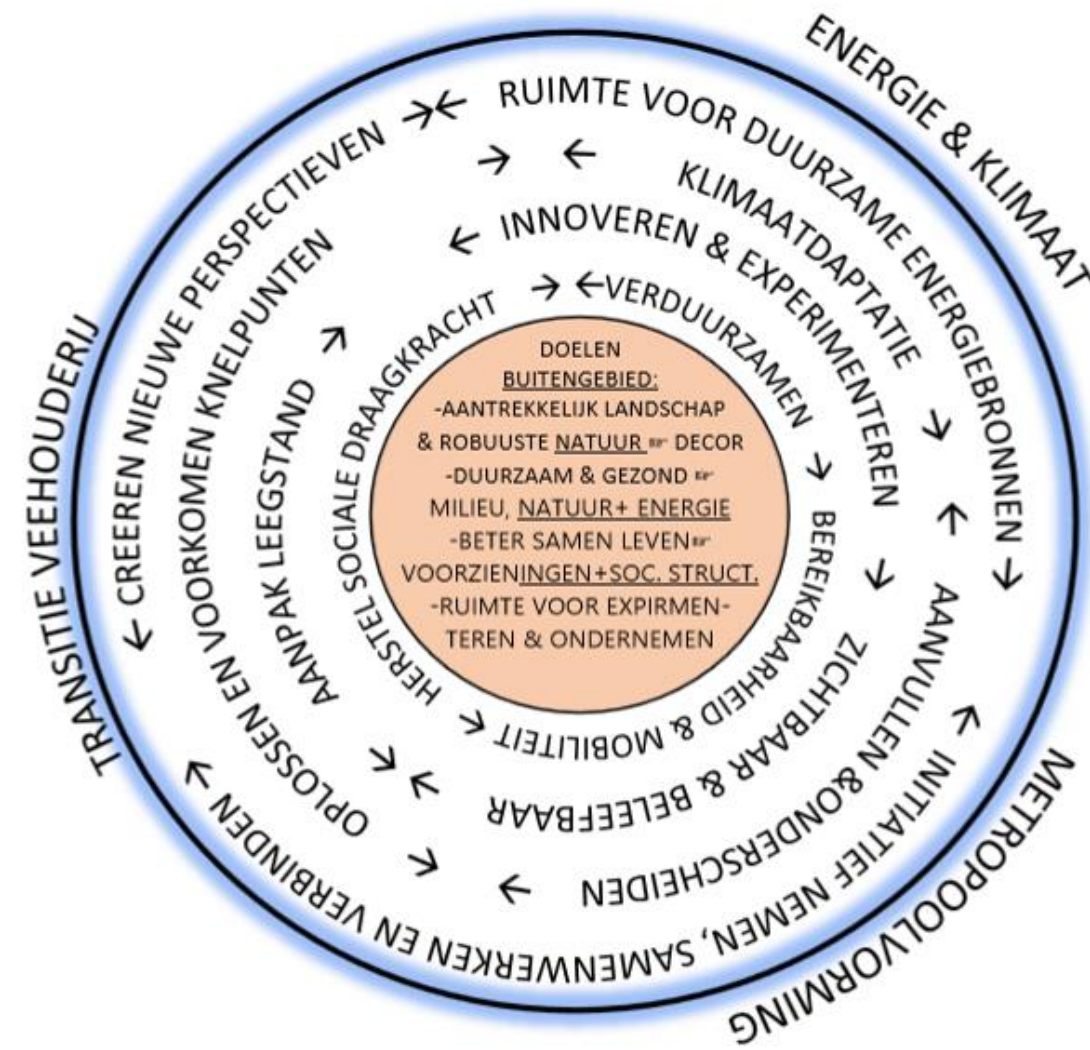
PRODUCTIE DUURZAAM &
HERKENBAAR/HERLEIDBAAR
VOEDSEL

GROEI
WERELD-
BEVOLKING

KLIMAAT
VERANDERING

VERANDERING
WOON/WERK-
RELATIE

GLOBALISERING

HOOFDSTUK 3 AAN DE SLAG

3.1 Creëren van nieuwe perspectieven

Het aantal agrarische bedrijven gaat steeds verder omlaag. Weliswaar zullen de blijvers groter worden, maar per saldo zal de sector krimpen. De werkgelegenheid zal navenant meer krimpen, omdat de blijvers efficiencylagen maken met behulp van technologie. Daardoor zijn minder mensen nodig voor hetzelfde werk. Het buitengebied heeft echter economische dragers nodig voor werkgelegenheid en leefbaarheid.

Door nieuwe perspectieven te creëren ontstaat een nieuwe dynamiek in het buitengebied. De gemeente is aan zet om de randvoorwaarden te creëren, de (potentiele) ondernemers om de handschoen op te pakken. We hebben de actieve betrokkenheid nodig van triple helixpartners. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het Innovatiehuis, onderwijsinstellingen in de regio, onderzoeksinstituten, andere overheden en enthousiaste ondernemers.

Voorwaarden:

Nieuwe initiatieven moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Landschappelijk en ruimtelijk passend bij de omgeving qua functie, schaal en uitstraling (koppelen met Ruimtelijke Agenda De Peel, Structuurvisie en bestemmingsplan);
- Een waardevolle toevoeging op het huidige aanbod;
- Draagvlak in de omgeving en geen onaanvaardbare hinder en risico's;
- Duurzaam voor mens, natuur en milieu, bijvoorbeeld met gebruikmaking van duurzame energiebronnen.

Wat gaan wij ervoor doen:

We gaan registreren hoeveel omschakelingen er plaatsvinden en hoeveel m² er als gevolg hiervan wordt gesloopt. Deze cijfers worden opgenomen in de jaarlijkse monitoringsrapportage 'Feiten en cijfers ontwikkeling veehouderij';

1. Stimuleren nieuwe initiatieven

We willen kansrijke initiatieven de mogelijkheid geven om tot ontwikkeling te komen met advies en

ondersteuning van een Innovatiegroep van vooruitstrevende Deurnese ondernemers. Initiatieven die vanuit het Economisch Actieplan worden opgestart kunnen aan deze programmalijn worden gekoppeld;

2. Onderzoek nieuwe omschakelmogelijkheden

De omgevingswet gaat mogelijk nieuwe kansen bieden voor omschakeling. Daarom gaan we als doorlopend proces vanuit 'Ruimte voor dynamiek' onderzoeken welke nieuwe mogelijkheden de omgevingswet gaat bieden om nog meer mogelijk te maken binnen bovengenoemde randvoorwaarden c.q. hoe we juridische belemmeringen kunnen wegnemen;

3. Kennisdeling nieuwe verdienmodellen

We gaan agrarisch ondernemers informatie aanbieden over omschakeling naar andere, milieuvriendelijkere vormen van voedselproductie, bijvoorbeeld met bedrijfsbezoeken (best practices). Dit gaan we doen samen met buurgemeentes, belangenorganisaties en de provincie. Met bijeenkomsten, bedrijfsbezoeken en goede informatievoorziening willen we ondernemers helpen om andere verdienmodellen te onderzoeken. We zoeken hierbij de samenwerking met kennisinstituten als de HAS, WUR, maar ook ondernemers die al een nieuw verdienmodel in de praktijk hebben gebracht;

4. Vooraankondiging deelnemers stoppersregeling

Agrarische locaties waar niet of nauwelijks nog sprake is van bedrijvigheid houden nieuwe ontwikkelingen tegen, zowel milieukundig als ruimtelijk. De vergunningen van bedrijven die meedoen met de stoppersregeling, moeten uiterlijk 31 december 2019 worden ingetrokken. Dit jaar gaan we al bij de betreffende ondernemers aankondigen dat dit dan te gebeuren staat. We komen dan bijtijds te weten welke bedrijven toch door willen gaan met aanpassingen en welke bedrijven echt stoppen. Zo wordt inzichtelijk waar (milieu-)ruimte ontstaat voor ander gebruik;

5. Informatie verstrekken stoppen & omschakelen

Informatie voor stoppers en omschakelaars. Tientallen boeren hikken aan tegen grote beslissingen, die gekoppeld zijn aan het al dan niet voortzetten van het bedrijf. In gesprekken hebben we gemerkt, dat er veel kennis bij boeren zelf ontbreekt waardoor beslissingen (nog) niet genomen worden of de verkeerde beslissingen worden genomen. We willen deze burgers

met goede informatievoorziening op weg helpen naar een goede beslissing. We willen dit organiseren samen met andere betrokken partijen als de bank, adviseurs, makelaars, etc.;

6. Versterken regionale positionering

Samen met het stedelijk gebied een agenda opstellen hoe we elkaar kunnen versterken. Door goed te kijken wat onze onderscheidende kenmerken ten opzichte van het verstedelijkt gebied zijn, kunnen op basis van die onderscheidende kenmerken nieuwe economische verdienmodellen ontwikkelen. Door goed samen te werken kunnen we aan beide zijden vraag en aanbod op elkaar afstemmen.

Dit vraagt ook om nauwe samenwerking met de andere Peelgemeentes. Deurne alleen is namelijk geen gelijke gesprekspartner voor het hele verstedelijkte gebied. Dit doen we aan de hand van onder andere de pilot Transitie Landelijk gebied, Integrale Strategie Ruimte, de Ruimtelijke Agenda De Peel en met het Innovatiehuis;

7. Werk maken van natuur en landschap

De komende jaren wordt weer meer geïnvesteerd in natuur en landschap door provincie en rijk. We willen gebruik maken van de mogelijkheden die er vanuit provinciale en landelijke regelingen geboden worden om natuur en landschap te verbeteren. Denk hierbij aan de verhoging van de provinciale subsidie op het realiseren van het gemeentelijk deel van ecologische verbindingzones en de volgende tranche Stimuleringskader Groenblauwe diensten. Daarnaast willen we onderzoeken hoe natuurinclusieve landbouw in Deurne een plek kan krijgen. Dergelijke trajecten komen niet alleen natuur en landschap ten goede, maar ook

8. Monitoring omschakeling

In de derde herziening van het bestemmingsplan buitengebied worden met 'Ruimte voor dynamiek' mogelijkheden geboden, om om te schakelen naar wonen met kleinschalige bedrijvigheid aan huis of naar een bedrijfsbestemming. We gaan dit beleid monitoren; recreatie(ve bedrijvigheid), wonen en gezondheid;

Uit andere programmalijnen:

Ook onderdelen uit andere programma's dragen bij aan het creëren van nieuwe perspectieven:

Aanpak leegstand agrarische bebouwing:

- Slooptening uitwerken
- Agrarisch ondernemen in het primag stimuleren
- Onderzoek wegnemen juridische knelpunten gemengd landelijk gebied

Herstel sociale draagkracht:

- Innovatiegroep.

- Het voorkomen van het knelpunt in het ene gebied mag niet leiden tot het ontstaan van een knelpunt in een ander gebied.

3.2 Oplossen en voorkomen knelpunten

Op verschillende locaties in Deurne wringt het tussen de veehouder en omwonenden. Oorzaak is doorgaans de overlast van de veehouderij in termen van geur en geluid. We verwachten, dat door de groei van agrarische bedrijven die door willen en kunnen gaan, ook de omvang van de stallen steeds meer een onderwerp van discussie zal worden. De schaal van de stallen die nodig is bij bedrijven die willen blijven opereren op de internationale markt verhoudt zich soms niet meer tot de schaal van nabijgelegen woningen en andere kleinschalige functies in het buitengebied.

Daar waar het wringt willen we knelpunten oplossen. Dit kan onder de volgende voorwaarden:

- Er moet sprake zijn van te constateren structurele overlast;
- Als er sprake is van structurele overlast als gevolg van overschrijding van normen of strijdige activiteiten, dan wordt er gehandhaafd;
- Boer en omwonenden zijn bereid om samen aan tafel te gaan en een gesprek aan te gaan over oplossingen, met respect voor elkaars positie, beleving en (on-)mogelijkheden.

Daar waar (nog) geen sprake is van knelpunten, willen we zorgen dat deze niet gaan ontstaan. Niet alleen voor het hier en nu van de direct omwonenden en voor de boer zelf, maar ook in bredere zin. Door het woon- en leefklimaat te verbeteren in gebieden waar wonen, recreëren en andere niet-agrarische vormen van bedrijvigheid de boventoon voeren, kunnen deze functies zich verder ontwikkelen: er ontstaat milieu- en fysieke ruimte voor nieuwe, duurzame vormen van bedrijvigheid, ontwikkeling van natuur en landschap krijgt meer ruimte en woongebieden stijgen in waarde.

Wat zijn de randvoorwaarden voor het voorkomen van knelpunten?

- De kaders voor het voorkomen van knelpunten mogen nieuwe, duurzame initiatieven niet blokkeren;

Wat gaan we ervoor doen:

1. Samenwerking aanpak knelpunten

We werken met een vast team van gemeentebesturen samen met de provincie, het Ondersteuningsteam en het Supportnetwerk voor het voorkomen en oplossen van knelpunten. Dat willen we blijven doen;

2. Aanpak knelpunten met gebruikmaking van SUN

Daar waar nodig en mogelijk willen we gebruik maken van de SUN-regeling van de provincie: Subsidieregeling Urgentiegebieden Noord-Brabant;

3. Herstel contact boer – omwonenden

We willen dat burgers bij vragen, zorgen en overlast eerst contact zoeken met de boer in plaats van eerst met de gemeente. De boer willen we wijzen op de mogelijkheid om bij veranderingen of problemen op zijn bedrijf meteen de buurt in te lichten, om onzekerheid, klachten en ongerustheid te voorkomen. We willen stimuleren dat boer en omwonenden samen een buurtapp of elkaars mobiele nummers hebben, zodat vragen, klachten en meldingen eenvoudig kenbaar gemaakt kunnen worden.

Daarnaast willen we de dialoog onderdeel laten uitmaken van de vergunningprocedure daar waar sprake is van uitbreiding;

4. Structurele aanpak overlastbedrijven

Vanuit het Handhavingsbeleidsplan en het –programma wordt nu al gehandhaafd. We willen echter op locaties waar strijdige activiteiten plaatsvinden of normen worden overschreden steviger kunnen inzetten op structurele aanpak en oplossing. We gaan onderzoeken op welke locaties hier sprake van is en wat onze mogelijkheden zijn;

5. Agrarisch ondernemen in het primag stimuleren

Agrarisch ondernemers moeten hun bedrijven duurzaam kunnen ontwikkelen daar waar geen hinder wordt veroorzaakt. We willen onderzoeken hoe we agrarisch ondernemen in het primag op duurzame wijze kunnen stimuleren;

6. Onderzoek wegnemen juridische knelpunten gemengd landelijk gebied

In het gemengd landelijk gebied buiten het primag krijgen wonen, recreëren en andere niet-agrarische functies de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen. De huidige wet- en regelgeving staat soms gewenste ontwikkelingen niet toe. We willen onderzoeken, hoe we de randvoorwaarden kunnen scheppen, zodat gewenste mogelijkheden de ruimte kunnen krijgen.

Uit andere programmalijnen:

Ook onderdelen uit andere programma's dragen bij aan het oplossen en voorkomen van knelpunten:

Creëren nieuwe perspectieven:

- Kennisdeling nieuwe verdienmodellen
- Stimuleren nieuwe initiatieven.

3.3 Aanpak leegstand agrarische bebouwing

Er zijn de afgelopen tien jaar al behoorlijk wat veehouderijen gestopt en er gaan er nog velen volgen. Als in 2020 de Stoppersregeling vervalt en stallen moeten voldoen aan het Besluit Huisvesting, dan komen er meteen weer duizenden vierkante meters stallen bij die niet meer voor agrarische doeleinden gebruikt kunnen worden.

Het is een illusie om te denken dat in een groot deel van deze stallen wel weer nieuwe bedrijvigheid komt. Er zijn maar weinig vormen van bedrijvigheid te bedenken, die zo ruimte-intensief zijn als veehouderij en ruimtelijk en milieutechnisch passen in het buitengebied. Logistiek en opslag zijn bedrijfstakken die ook ruimte-intensief zijn. Dit zijn echter activiteiten, die weinig bijdragen aan de werkgelegenheid, veel afbreuk doen aan de kwaliteit van het landschap en weinig vernieuwing brengen. Het zijn activiteiten, die primair thuishoren op een bedrijventerrein.

Uiteraard zijn er nieuwe, niet-agrarische ontwikkelingen die wel passen in het buitengebied en (een deel van) de oude agrarische bebouwing (tijdelijk) kunnen gebruiken. Daar zijn ook ruimtelijke mogelijkheden voor gecreëerd met de verankering van de notitie 'Ruimte voor dynamiek' in de derde herziening van het bestemmingsplan buitengebied.

Voor alle locaties waar dergelijke plannen niet zijn is het devies: slopen. In 2024 moet hoe dan ook het asbest van de daken. Voor de stallen die dan al niet meer voor agrarische doeleinden worden gebruikt of helemaal leeg staan is dat het uur U. We willen echter heel graag, dat eigenaren eerder beginnen met slopen. Niet alleen omdat het verplicht is, maar ook omdat het nieuwe mogelijkheden biedt. Met sloop kan een bedrijfswoning omschakelen naar een burgerwoning of een bedrijfswoning voor andere vormen van bedrijvigheid (mits voldaan wordt aan de leefkwaliteit). Vaak zijn agrarische locaties weinig meer waard, omdat de stallen (bijna) niet meer voldoen aan de richtlijnen. Als agrarische locatie worden ze dus al niet meer snel meer verkocht. Door om te schakelen, krijgt de woning ineens veel meer waarde en wordt deze ook verkoopbaar.

Bij de omschakeling worden ook de vergunningen ingetrokken en ontstaat er ruimte voor de omliggende bedrijven om ook andere activiteiten te ondernemen. Zolang het bedrijf in werking is gebruikt het bedrijf de ruimte die hem volgens de wet- en regelgeving toekomt. Bepaald is, dat de omgeving de ontwikkeling van dit bedrijf niet mag hinderen. Een niet in werking zijnde agrarische locatie met vergunningen echter 'gijzelt' zijn omgeving: burens kunnen mogelijk niet omschakelen, bijbouwen of een ander, nieuw bedrijf starten. Daarnaast zijn oude stallen (los van het asbest) niet duurzaam. Het zijn slecht geïsoleerde gebouwen, die doorgaans veel te groot zijn, als er al een nieuwe bestemming voor is bedacht. Oude mestputten, asbest in of onder het gebouw en in onbruik geraakte materialen moeten zo snel mogelijk weg. We willen dat mensen nieuwe bedrijfsactiviteiten opstarten, maar dan in een gebouw op een locatie die daarvoor geschikt is. Doorgaans volstaat een veel kleiner gebouw en veel activiteiten horen thuis op een bedrijventerrein. De derde herziening bestemmingsplan buitengebied biedt ruimte om bedrijfsactiviteiten in bebouwing tot 300m² toe te staan. Dat is een ruim oppervlak voor een startend bedrijf of een kleinbedrijf.

Sloop zorgt er ook voor, dat er geen andere activiteiten in de stallen kunnen plaats vinden, die niet zijn toegestaan. We willen dit niet, omdat de bebouwing doorgaans niet geschikt is voor andere activiteiten, dit het bedrijventerreinenbeleid ondermijnt en kan leiden tot ongewenste (overlast) en onveilige (brand- en verkeersveiligheid) situaties.

Bovendien hebben we de zorg voor de woekerende criminaliteit in het buitengebied. Met regelmaat worden activiteiten in stallen ontdekt, die zeer gevaarlijk zijn en betrekking hebben op criminele activiteiten. Niet zelden worden bewust of onbewust stallen voor dit soort activiteiten (onder-)verhuurd, om de nijpende financiële thuissituatie te verlichten. Sommige (gestopte) boeren kunnen niet of nauwelijks het hoofd boven water houden. Anderen zijn zich van geen kwaad bewust en denken met de verhuur van de oude stallen nog een extraatje te kunnen verdienen, als appeltje voor de dorst. Het Damoclesbeleid houdt echter geen rekening met de reden waarom. De locatie wordt gesloten. Door in onbruik geraakte stallen zo snel mogelijk te slopen wordt dit voorkomen.

Als een boer in het verleden goed is geadviseerd, dan heeft hij een reservering gemaakt voor herbouw van zijn opstallen nadat

deze economisch zijn afgeschreven. Van dit geld kunnen de stallen ook worden gesloopt. Het is echter bekend, dat lang niet alle (gestopte) boeren deze reservering hebben gemaakt en geen andere financiële reserves hebben om sloop van de stallen te bekostigen. Deze mensen zitten dus op een agrarische locatie die onverkoopbaar is als agrarische locatie, maar ook niet kunnen omschakelen naar woondoeleinden, omdat ze de middelen niet hebben om stallen te slopen en de omschakeling te financieren.

De eigenaar blijft echter wel primair verantwoordelijk voor zijn eigen perceel, opstallen en bedrijfsvoering. Het kan dan ook niet zo zijn, dat de gemeente de sloop van stallen gaat betalen. We hebben echter begrip voor de persoonlijke situatie en willen dan ook deze (gestopte) boeren tegemoet komen en hen helpen het financiële plaatje rond te krijgen, zodat sloop en omschakeling kan leiden tot een zekerdere financiële toekomst.

Wat zijn de randvoorwaarden bij tegemoetkoming bij sloop:

- Er wordt omgeschakeld naar een niet-agrarische functie;
- Alle agrarische bebouwing wordt gesloopt. Bijgebouwen tot 150m² (bij woondoeleinden) die al eerder geen deel van de bedrijfsbebouwing uitmaakten mogen blijven staan, mits deze geen asbest bevatten; Bijgebouwen tot 300m² ten behoeve van nieuwe, niet agrarische bedrijfsdoeleinden worden nieuw, duurzaam gebouwd;
- Passend groen voor verdwijnend rood: er wordt met gebiedseigen beplanting gezorgd voor een goede landschappelijke inpassing en een bijdrage aan de biodiversiteit;
- De veranderingen moeten bijdragen aan een beter milieu.

Wat gaan we ervoor doen?

1. Deelname 'Brood en Spelen'

We hebben het initiatief genomen om de prijsvraag van de Rijksbouwmeester naar de Peel te trekken. We spelen een actieve rol in de totstandkoming van de prijsvraag 'Brood en Spelen' en zetten in op een positie voor Deurne bij de locatiekeuze voor de uitwerking van vernieuwende concepten, die ons buitengebied kunnen verrijken;

2. Sloopleening uitwerken

Een sloopleening uitwerken samen met Rabobank, provincie en ZLTO. Tegen een gunstig tarief kunnen mensen uit een fonds geld lenen om sloop van oude stallen te bekostigen;

3. Terugverdienmodel sloopleening ontwikkelen

We willen graag dat mensen op een agrarische locatie, die gebruik maken van een sloopleening, de kosten ervan terug kunnen verdienen door gebruikmaking van duurzame energie-opwekkers, zoals zonne-energie, aardwarmte of windenergie. Hiermee komen zij niet alleen sneller uit de schulden, maar maken zij hun locatie duurzamer en dus beter verkoopbaar. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van zonnepanelen op het woonhuis en aardwarmte. We onderzoeken, hoe we dit mogelijk kunnen maken. Er wordt hierbij een koppeling gemaakt met het koersdocument 'Route naar een energieneutraal Deurne in 2050';

4. Groene voucher ontwikkelen

Voor elke hele stal die gesloopt wordt, kunnen mensen een voucher krijgen voor groenadvies en aanleg van gebiedseigen beplanting (dus geen landbouwgrond), aanvullend op andere regelingen. De groene voucher is bedoeld als extra stimulans om te slopen en erop gericht dat de slooplocatie niet alleen maar grasland wordt, maar gevarieerd en gebiedseigen groen. Hiermee draagt de ontwikkeling – los van een mooier perceel voor eigenaar en de omwonenden - bij aan biodiversiteit en landschapskwaliteit;

5. Aanpak Asbest

De asbestopgave in kaart brengen en onderzoeken, hoe we als gemeente het beste kunnen ondersteunen.

Uit andere programmalijnen:

Ook onderdelen uit andere programma's dragen bij aan de aanpak leegstand agrarische bebouwing:

Creëren nieuwe verdienmodellen:

- Kennisdeling nieuwe verdienmodellen
- Informatie verstrekken stoppen & omschakelen
- Stimuleren nieuwe initiatieven

Oplossen en voorkomen knelpunten:

- Onderzoek wegnemen juridische knelpunten gemengd landelijk gebied.

3.4 Herstel sociale draagkracht

Door de kloof tussen boeren en burgers en de polarisatie die daar rondom heen ontstaan is, is de sociale structuur in het buitengebied her en der verzwakt. Door in Nederland veel te vangen in wetten en regels, is voor zowel boer als burger de rechtsgang de meest veilige weg geworden om het eigen gelijk te krijgen of om de eigen rechten te beschermen. We moeten dit echter zien als een laatste route, die alleen in beeld zou moeten komen als er geen andere alternatieven zijn.

We willen de sociale draagkracht en de rekbaarheid in het buitengebied weer vergroten. De gehele maatschappij raakt steeds meer los van de fysieke omgeving. Sociale structuren zijn meer te vinden in de digitale wereld dan in de fysieke wereld. Sociale structuren in de fysieke ruimte – waar de digitale wereld overigens zeker bij kan helpen – zijn echter nodig om samen het buitengebied beter te maken, voor alle bewoners en gebruikers ervan. Daar willen we werk van maken.

Randvoorwaarden voor het versterken van sociale structuren:

- Iedereen telt mee;
- We gaan uit van de positieve kracht van onze inwoners: opbouwen en nieuwe energie;
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande structuren;
- Alle ideeën zijn welkom, de bewoner en gebruiker van het buitengebied is aan zet. 'Deurne doet 't';
- In het buitengebied is de dialoog leidend, niet het debat;
- Het buitengebied is een gedeelde verantwoordelijkheid, met elkaar en voor elkaar.

Wat gaan we ervoor doen?

1. Betrokken en actief

Bij alle acties voor bovenstaande programmalijnen willen we de actieve betrokkenheid en inzet van de mensen die het betreft. Het verschilt per onderwerp wie waarbij betrokken wordt. We zijn bijvoorbeeld in gesprek met mensen uit de Walsberg en Neerkant over de toekomst van hun gebied;

2. Werkgroep burgers

We willen graag samenwerking met een groep enthousiaste, betrokken inwoners, die zelf initiatieven ontwikkelt, ons spiegelt en waar we samen mee kunnen optrekken;

3. Innovatiegroep

Vanuit de agrarische sector willen we een klankbordgroep, waarin de meest innovatieve agrarische en niet-agrarische ondernemers van Deurne zitting hebben;

4. Bruggen slaan door kennisdeling

Hoe meer kennis men heeft, hoe minder weerstand. Kennis biedt namelijk nieuwe perspectieven en is een basis voor het samen bouwen aan nieuwe mogelijkheden. Het organiseren van kennistafels rondom specifieke onderwerpen met experts, ervaringsdeskundigen, bestuurders en andere betrokkenen draagt bij aan een gemeenschappelijk, genuanceerder beeld van complexe vraagstukken. Belangrijk is natuurlijk dat hier publiek bij aanwezig kan zijn en de kennis via social media gedeeld wordt;

5. Politiek: betrokken ambassadeurs

De politiek actief betrekken bij processen. Het is belangrijk dat raads- en commissieleden kennis kunnen nemen van de inzet van alle partijen en actief deelnemen aan projecten;

6. Goed nieuws uitdragen

We willen graag positieve ontwikkelingen delen en uitdragen. Positief nieuws is iets wat makkelijk te delen is als iets wat van ons allemaal is ("We hebben gewonnen" vs. "Ze hebben verloren");

7. Samen optrekken

Dit willen we graag ook gemeentegrensoverschrijdend doen. Het buitengebied houdt niet op bij de grens van Deurne. Bestuurlijk en ambtelijk wordt de verbinding gezocht om samen projecten en processen op te pakken.

Uit andere programmalijnen:

Ook onderdelen uit andere programma's dragen bij aan het herstel van sociale draagkracht:

Oplossen en voorkomen knelpunten:

- Aanpak knelpunten met gebruikmaking van SUN
- Herstel contact boer – omwonenden
- Structurele aanpak overlastbedrijven.

En verder

Deze programmalijnen zijn niet uitputtend en uitsluitend. Er gebeurt veel bij ons en andere instanties, waar we iedereen op gezette tijden zo goed mogelijk in willen meenemen en over op de hoogte houden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de gezondheidsonderzoeken in relatie tot veehouderij, de ontwikkeling van EVZ's, de Peelvenen et cetera.

De programmalijnen worden nu verder uitgewerkt. We nodigen iedereen uit, om het transitieprogramma aan te vullen met ideeën, plannen en concrete acties en verder vorm te geven. Het is een levend document, waarin altijd plaats is voor goede ideeën, eigen initiatief en voortschrijdend inzicht.

We vragen aan de raad, de inwoners van het buitengebied, onze samenwerkingspartners en de betrokken partijen om commitment en ambassadeurschap, want alleen gezamenlijk kunnen we deze klussen met succes klaren.

Namens het college van Deurne,

Marinus Biemans

Wethouder plattelandsontwikkeling

